

Rozširujúca občianska náuka

Názov predmetu:	Rozširujúca občianska náuka
Časový rozsah výučby:	4. ročník – 3 hod. týždenne – spolu 99 vyuč. hodín
Škola	Gymnázium sv. Andreja v Ružomberku, Nám. A. Hlinku č. 5, 034 01 Ružomberok
Kód a názov študijného odboru	79025 – gymnázium (od 2009/2010) 7902 J – gymnázium (od 2012/2013)
Stupeň vzdelania	ISCED 3A
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	Slovenský jazyk

1. Charakteristika vyučovacieho predmetu

Predmet občianska náuka je koncipovaný tak, aby svojim obsahom pomáhal žiakom orientovať sa v sociálnej realite a ich začleňovaní do rôznych spoločenských vzťahov a väzieb. Otvára cestu k realistickému sebapoznávaniu a poznávaniu osobnosti druhých ľudí a k pochopeniu vlastného konania i konania druhých ľudí v kontexte rôznych životných situácií. Oboznamuje žiakov so vzťahmi v rodine a v škole, činnosťou dôležitých politických inštitúcií a orgánov a s možnými spôsobmi zapojenia sa jednotlivcov do občianskeho života. Rozvíja občianske a právne vedomie žiakov, posilňuje zmysel jednotlivcov pre osobnú i občiansku zodpovednosť a motivuje žiakov k aktívnej účasti na živote demokratickej spoločnosti. Poskytuje základy ekonomickej gramotnosti, učí žiakov základnej orientácii a uplatneniu sa na pracovnom trhu aj v medzinárodnom meradle, oboznamuje so základným kategoriálnopojmovým aparátom filozofie, prezentuje filozofiu a jej dejiny ako určité laboratórium ľudského myslenia.

2. Ciele vyučovacieho predmetu

Predmet sa cieľmi spolupodieľa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií:

- sociálnych a personálnych,
- spoločenských a občianskych,
- iniciatívnych a podnikavých,
- schopnosť naučiť sa učiť.

Vedie žiaka k:

- podpore vedomia jedinečnosti a neopakovateľnosti každého človeka v spoločnosti,
- utváraní vedomia vlastnej identity a identity druhých ľudí,
- realistickému sebapoznávaniu a sebahodnoteniu,
- akceptovaniu vlastnej osobnosti a osobnosti druhých ľudí,
- orientácii v politických, právnych a ekonomických faktoch tvoriacich rámec každodenného života,

- aktívnemu občianstvu a osobnej angažovanosti, uvedomovaniu si práv a povinností, rešpektovaniu základných princípov demokracie a tolerancie,
- vytváraníu pozitívnych vzťahov k opačnému pohlaviu v prostredí školy a mimo školy,
- rozpoznávaníu stereotypných názorov na postavenie muža a ženy,
- osvojovaníu si základov ekonomickej gramotnosti, dôležitej na orientáciu v zložitých podmienkach modernej trhovej ekonomiky a k orientovaníu a rozhodovaníu sa v rôznych situáciách na trhu,
- získaníu základných vedomostí o formách a nástrojoch politiky zamestnanosti a trhu práce, ktoré mu umožnia základnú orientáciu o uplatnení sa na pracovnom trhu aj v medzinárodnom meradle,
- zvládnutíu základného kategoriálno-pojmového aparátu filozofie,
- prezentovaníu filozofie a jej dejín ako určité laboratórium ľudského myslenia a výkony jednotlivých filozofov ako inšpirujúcu ukážku toho, ako sa ľudské myslenie rodilo, v čase menilo a precizovalo v strete s inými myšlienkovými platformami,
- uplatňovaníu vhodných komunikačných prostriedkov k vyjadrovaniu vlastných myšlienok, citov, názorov a postojov,
- k obhajovaníu vlastných postojov a k primeranému obhajovaníu svojich práv,
- vytváraníu schopnosti využívať ako zdroj informácií rôzne verbálne a neverbálne texty spoločenského a spoločenskovedného charakteru,
- rešpektovaníu a uplatňovaníu mravných princípov a pravidiel spoločenského spolunažívaníu a prebratíu zodpovednosti za vlastné názory, správanie sa a dôsledky konania.

3. Výchovné a vzdelávacie stratégie

- + uvedomiť si základné humanistické hodnoty, zmysel národného kultúrneho dedičstva, uplatňovať a ochraňovať princípy demokracie
- + vyvážene chápať svoje osobné záujmy v spojení so záujmami širšej skupiny, resp. spoločnosti
- + uvedomiť si svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k povinnostiam, prispievať k naplnení práv iných
- + byť otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti
- + sledovať a posudzovať udalosti a vývoj verejného života a zaujímať k nim stanoviská, aktívne podporovať udržateľnosť kvality životného prostredia
- + pri riešení problémov uplatňovať vhodné metódy založené na tvorivom myslení
- + otvorenosť pri riešení problémov, formulovať argumenty a dôkazy na obhájenie svojich názorov
- + pri jednotlivých riešeníach spoznávať klady a zápory a uvedomovať si aj potrebu zvažovať úroveň ich rizika.
- + vytvárať predpoklady na konštruktívne riešenie konfliktov.

4. Stratégie vyučovania

Metódy, formy a prostriedky vyučovania občianskej náuky majú stimulovať rozvoj poznávacích schopností žiakov, podporovať ich cieľavedomosť, samostatnosť a tvorivosť. Uprednostňujeme také stratégie vyučovania, pri ktorých žiak ako aktívny subjekt v procese výučby má možnosť spolurozhodovať a spolupracovať, učiteľ zase má povinnosť motivovať, povzbudzovať a viesť žiaka k čo najlepším výkonom, podporovať jeho aktivity všeobecne, ale aj v oblasti zvýšeného záujmu v rámci študijného odboru. Stimulovať poznávacie činnosti žiaka predpokladá uplatňovať vo vyučovaní predmetu občianska náuka proporcionálne zastúpenie a prepojenie empirického a teoretického poznávania. Výchovné a vzdelávacie stratégie napomôžu rozvoju a upevňovaniu kľúčových kompetencií žiaka. V tomto predmete budeme rozvíjať a skvalitňovať kľúčové kompetencie komunikatívne a sociálno - interakčné, interpersonálne a intrapersonálne, spôsobilosti tvorivo riešiť problémy, spôsobilosti využívať informačné technológie a spôsobilosti byť demokratickým občanom. Preto je dôležitou súčasťou teoretického poznávania a zároveň prostriedkom precvičovania, upevňovania, prehľbovania a systematizácie poznatkov okrem iného aj riešenie kvantitatívnych a kvalitatívnych úloh z učiva jednotlivých tematických celkov, úloh komplexného charakteru, ktoré umožňujú spájať a využívať poznatky z viacerých častí učiva v rámci medzipredmetových vzťahov.

5. Učebné zdroje

Ďurajková, D. – Kopecká, H. – Vargová, D.: Občianska náuka pre 3. ročník gymnázia. SPN, Bratislava 2011

Košč, M.: Základy psychológie. SPN, Bratislava 1994

Sapóci, J. – Búzik, B.: Základy sociológie. SPN, Bratislava 1995

Mistrík, E.: Základy estetiky a etikety. SPN, Bratislava 1996

Krsková, A. – Krátka, D.: Základy práva a ochrana spotrebiteľa. SPN, Bratislava 1995

Tóth, R.: Základy politológie (Človek v politike). SPN, Bratislava 1994

Šlosár, R. – Búrová S. – Fabová, Ľ. – Lisý, J.: Základy ekonómie a ekonomiky. SPN, Bratislava 1995

Furstová, M. – Trinks, J.: Filozofia. SPN, Bratislava 1996

Kiczko, L. - Marcelli, M. - Waldschutz, E.- Zigo, M.: Dejiny filozofie. SPN, Bratislava 1993

6. Medzipredmetové vzťahy a prierezové témy

Zaradené prierezové témy:

1) *Osobnostný a sociálny rozvoj:*

U žiakov rozvíjame predovšetkým :

a/ osobné a sociálne spôsobilosti tak, aby boli schopní sebareflexie a sebapoznávania - v tom vidíme dôležitý predpoklad k tomu, aby dokázali prevziať zodpovednosť za svoje konanie, osobný život a sebapoznávanie

b/ pomáhať žiakom uvedomiť si vlastnú osobnosť

c/ pestovať kvalitné medziľudské vzťahy

2) *Mediálna výchova* :

Vedíme žiakov k tomu, aby :

a/ dokázali zmysluplne, kriticky a selektívne využívať médiá a ich produkty

b/ si vedeli vytvoriť svoj vlastný názor na základe prijímaných informácií

c/ si dokázali uvedomiť negatívny vplyv médií na svoju osobnosť a snažili sa ho zodpovedným prístupom eliminovať

3) *Environmentálna výchova* :

Vedíme žiakov k tomu, aby si uvedomili :

a/ vzťah medzi vývojom ľudskej populácie a výsledkami civilizačného pokroku k stavu životného prostredia v rôznych častiach sveta

b/ ako sociálne a kultúrne vplyvy determinujú ľudské hodnoty a správanie

c/ na základe historickej skúsenosti, že život je najvyššou hodnotou

d/ že je potrebné vnímať a citlivo pristupovať ku kultúrnemu dedičstvu

4) *Tvorba projektu* :

Cieľom je :

a/ vedieť získavať informácie, zhromažďovať, triediť a selektovať ich

b/ na základe získaných informácií vedieť formulovať uzávery a prezentovať ich

c/ naučiť sa riadiť seba, tím a vedieť si vypracovať harmonogram prác

5) *Multikultúrna výchova* :

Na základe historických skúseností sa zameriavame :

a/ na spoznávanie iných kultúr, ich pochopenie a akceptáciu

b/ na rozvoj medziľudskej tolerancie

7. Systém hodnotenia a klasifikácie žiakov

Hodnotenie žiaka sa v rámci vzdelávania vykonáva podľa úrovne dosiahnutých výsledkov. Prospech žiaka sa klasifikuje stupňami: 1 – výborný, 2 – chváľitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatočný a 5 – nedostatočný. Predmetom hodnotenia je úroveň dosiahnutých vedomostí a zručností podľa platných učebných osnov a vzdelávacích štandardov. Jednotlivé stupne prospechu sú odlišené mierou ovládania požadovaných poznatkov, faktov, pojmov, definícií a porozumeniu medzi nimi, ako aj kvalitou a rozsahom získaných zručností vykonávať požadované činnosti.

Žiak je z predmetu skúšaný ústne, písomne alebo prakticky. Žiak by mal byť v priebehu polroka z jedného vyučovacieho predmetu s hodinovou dotáciou jedna hodina týždenne vyskúšaný minimálne dvakrát. Z vyučovacieho predmetu s hodinovou dotáciou vyššou ako jedna hodina týždenne by mal byť žiak v priebehu polroka skúšaný minimálne trikrát.

Pri ústnom skúšaní je žiak klasifikovaný známku. Hodnotenie písomnej práce je vyjadrené známku. Podkladom pre súhrnnú klasifikáciu predmetu sú známky z ústnych odpovedí a známky z písomných prác. Pri určovaní stupňa prospechu na konci klasifikačného obdobia sa hodnotí kvalita práce a učebné výsledky, ktoré žiak dosiahol počas celého klasifikačného obdobia. Pritom sa prihliada na systematickosť v práci žiaka, na jeho prejavované osobné a sociálne kompetencie ako je zodpovednosť, snaha, iniciatíva, ochota a schopnosť spolupracovať, a to počas celého klasifikačného obdobia. Výsledný stupeň prospechu sa neurčuje na základe priemeru známok získaných v danom klasifikačnom období, ale prihliada k dôležitosti a váhe jednotlivých známok.

Stupňom 1 – výborný sa žiak klasifikuje, ak ovláda požadované poznatky, fakty, pojmy, definície a zákonitosti presne a úplne a rozumie vzťahom medzi nimi. Pohotovo vykonáva

požadované intelektuálne a motorické činnosti. Samostatne a tvorivo aplikuje osvojené poznatky a zručnosti pri riešení teoretických a praktických úloh, pri výklade a hodnotení javov a zákonitostí. Jeho ústny a písomný prejav je správny, presný a výstižný. Grafický prejav je presný a estetický. Výsledky jeho činnosti sú kvalitné, len s menšími nepresnosťami. K požadovaným záležitostiam vie jasne a pohotovo zaujať postoj a vyjadriť vlastné stanovisko. Žiak je schopný pracovať samostatne aj v skupine.

Stupňom 2 – chválitebný sa žiak klasifikuje, ak má v presnosti a úplnosti požadovaných poznatkov, faktov, pojmov, definícií a zákonitostí ojedinelé medzery a rozumie vzťahom medzi nimi. Pri vykonávaní požadovaných intelektuálnych a motorických činností prejavuje nepresnosti, tie však vie s pomocou učiteľa korigovať. Samostatne alebo na základe menších podnetov učiteľa aplikuje osvojené poznatky a zručnosti pri riešení teoretických a praktických úloh, pri výklade a hodnotení javov a zákonitostí. Jeho ústny a písomný prejav má menšie nedostatky v správnosti, presnosti a výstižnosti. Grafický prejav je estetický, bez väčších nepresností. Výsledky jeho činnosti sú kvalitné, len s menšími nepresnosťami. K požadovaným záležitostiam vie zaujať postoj a vyjadriť vlastné stanovisko. Žiak je schopný pracovať samostatne aj v skupine.

Stupňom 3 – dobrý sa žiak klasifikuje, ak má v presnosti a úplnosti osvojenia požadovaných poznatkov, faktov, definícií a zákonitostí menšie medzery. Pri vykonávaní požadovaných intelektuálnych a motorických činností, ako aj pri aplikácií osvojených poznatkov a zručností pri riešení teoretických a praktických úloh sa dopúšťa chýb. Závažnejšie nepresnosti a chyby dokáže s pomocou učiteľa korigovať. V ústnom a písomnom prejave má nedostatky v správnosti, presnosti a výstižnosti. V kvalite výsledkov jeho činnosti a v grafickom prejave sa objavujú častejšie nedostatky, grafický prejav je menej estetický. K požadovaným záležitostiam vie menej pohotovo zaujať postoj a vyjadriť vlastné stanovisko. Žiak je schopný pod dohľadom pedagóga samostatne pracovať. Má priemerne rozvinuté zručnosti práce v skupine.

Stupňom 4 – dostatočný sa žiak klasifikuje, ak má v presnosti a úplnosti osvojenia požadovaných poznatkov, faktov, definícií a zákonitostí závažné medzery. Pri vykonávaní požadovaných intelektuálnych a motorických činností, ako aj pri aplikácii osvojených poznatkov a zručností pri riešení teoretických a praktických úloh sa dopúšťa závažných chýb. Jeho ústny a písomný prejav má vážne nedostatky v správnosti, presnosti a výstižnosti. V kvalite výsledkov jeho činnosti a v grafickom prejave sa objavujú častejšie nedostatky, grafický prejav je menej estetický. Závažné nedostatky a chyby dokáže žiak s pomocou učiteľa opraviť. K požadovaným záležitostiam nevie pohotovo zaujať postoj a s problémami vyjadruje vlastné stanovisko. Pri samostatnom štúdiu má žiak vážne problémy. Nemá dostatočne rozvinuté zručnosti spolupráce.

Stupňom 5 – nedostatočný sa žiak klasifikuje, ak si požadované poznatky, fakty, definície a zákonitosti neosvojil. Trvale má závažné nedostatky vo vykonávaní požadovaných intelektuálnych a motorických činností. Nie je schopný riešiť teoretické a praktické úlohy kvôli chýbajúcim vedomostiam a zručnostiam. Jeho písomný a ústny prejav je nevyhovujúci. K požadovaným záležitostiam nevie zaujať postoj a nie je schopný vyjadriť vlastné stanovisko. Žiak nie je schopný uspokojivo pracovať ani pod trvalým dohľadom učiteľa. Nezapája sa do práce v skupine.

Z písomných prác a didaktických testov sa žiak hodnotí na základe dosiahnutých výsledkov vyjadrených percentuálnou formou:

100 % – 90 % 1 (výborný)
89 % – 75 % 2 (chválitebný)

- 74 % – 50 % 3 (dobrý)
49 % – 30 % 4 (dostatočný)
29 % – 0 % 5 (nedostatočný)

Váha jednotlivých známok:

1. Písomné práce z tematického celku: váha 3
2. Ústna odpoveď, neohlásené previerky (malé): váha 2
3. Referát, projekt, samostatná práca, domáce úlohy, aktivita: váha 1

Pri klasifikácii žiaka sa berú do úvahy všetky známky. Dopredu ohlásené písomné práce sú pre žiaka povinné. Ak ich žiak nemôže napísať v pôvodnom termíne, je jeho povinnosťou dohodnúť si s vyučujúcim náhradný termín po príchode do školy. V prípade dlhodobej absencie sa vyučujúci dohodne so žiakom na termínoch skúšania.

8. Tematické okruhy predmetu

1. Psychológia a sociológia
2. Právo a politológia
3. Ekonómia a ekonomika
4. Filozofia

9. Obsah vzdelávania

1. Psychológia a sociológia

Je to tematický okruh, ktorý obsahuje poznatky o psychológii ako vede, jej smeroch, poslaní pri vysvetľovaní príčin a dôsledkov ľudského snaženia a konania. Poskytuje informačný rámec o zákonitostiach a špecifikách psychiky človeka, o poznaní seba samého a svojho miesta v sociálnych vzťahoch. Súčasťou tematického okruhu sú poznatky o spoločnosti, jej vzniku a vývoji, spoločenských zmenách, vzťahoch a sociálnych štruktúrach.

Základné pojmy:

psychológia, psychika, vedomie, prežívanie, správanie, psychické procesy a vlastnosti, osobnosť, temperament, charakter, schopnosti, inteligencia, nadanie, hodnoty, normy, postoje, typológia osobnosti, psychohygiena, sociológia, spoločnosť, jednotlivec, sociálne vzťahy, sociálna skupina, sociálna rola, sociálny status, sociálna zmena, deviácia, komunikácia, socializácia, výchova, sebvýchova, učenie, kontrola, sebazpoznanie, sociálne správanie, kultúra, sociológia rodiny, verejná mienka, sociálna nerovnosť, komunita, organizácie, sociologický výskum.

Psychológia

Žiak vie:

- vysvetlíť s použitím odbornej literatúry, čím sa psychológia zaoberá
- uviesť príklady životných situácií, v ktorých možno využiť psychologické poznatky
- na príkladoch rozlíšiť základné psychologické disciplíny

- na konkrétnych príkladoch porovnať základné psychologické smery (behaviorizmus, psychoanalýza, kognitívna psychológia, humanistická psychológia)

Psychika a psychické procesy

Žiak vie:

- vysvetliť vzťah medzi telesnou a duševnou stránkou človeka
- vysvetliť pojem psychiky
- na príkladoch rozlíšiť psychické procesy
- porovnať vnem a predstavu
- na konkrétnych prípadoch ilustrovať, čo je afekt, nálada, strach, tréma a zlosť
- uvedomiť si a na príkladoch popísať, ako sa psychické procesy prejavujú v správaní, komunikácii medzi ľuďmi
- rozlíšiť 3 skupiny psychických javov (procesy, stavy, vlastnosti)

Človek ako osobnosť

Žiak vie:

- vysvetliť príčiny individuálnych rozdielov medzi ľuďmi
- na príkladoch rozpoznať prejavy ľudí rôzneho temperamentu
- rozlišovať typológiu osobnosti Hyppokrata a Junga
- porovnať, čo je to charakter a povaha
- uviesť význam a úlohu záujmov, hodnôt, noriem a postojov v živote človeka
- na príkladoch rozlíšiť druhy učenia
- rozlišovať medzi pojmami schopnosti, inteligencia, nadanie
- aplikovať v živote primerané relaxačné cvičenia

Sociológia

Žiak vie:

- vysvetliť úlohu a predmet sociológie v živote človeka
- charakterizovať podstatu základných sociologických teórií
- vymedziť účel a funkcie organizácie (usporiadania) spoločnosti
- vymedziť pojem kultúra a uviesť základné prvky kultúry
- posúdiť, ktoré spoločenské problémy v súčasnosti pramenia z odlišnosti kultúr
- na príkladoch uviesť, ako môže verejná mienka ovplyvniť riešenie problémov v spoločnosti
- vymenovať kroky typického sociologického výskumu

V spoločnosti nie si sám

Žiak vie:

- charakterizovať spoločnosť ako zložitý systém vzťahov jednotlivca a sociálnych skupín
- porovnať sociálny status (pozíciu), sociálnu rolu, deviáciu
- vysvetliť, v čom spočíva pozitívum a nebezpečenstvo sociálnych deviácií pre spoločnosť
- na príkladoch demonštrovať rozlíšenie druhov sociálnych skupín
- na konkrétnych príkladoch vymedziť rôzne formy komunikácie
- popísať problémy komunikácie ako možné zdroje konfliktov
- rozlíšiť pojmy evolúcia, revolúcia, pokrok, sloboda, modernizácia
- uviesť zdroje sociálnych zmien a uviesť možnosti ich odstránenia
- rozpoznať prejavy extrémistického správania sa skupín
- na základe historického poznania uviesť príklady priebehu sociálnych zmien v spoločnosti

Socializácia osobnosti

Žiak vie:

- vysvetliť proces socializácie jednotlivca
- posúdiť funkcie rodiny a jej primárne postavenie v procese socializácie jednotlivca
- zostaviť niekoľko typových modelov rodinnej výchovy
- s využitím faktografických údajov analyzovať súčasné problémy rodiny a určiť príčiny krízy v rodine
- pochopiť význam sociálnej kontroly a sebakontroly
- vysvetliť, čo je sociálna interakcia v skupinách
- porovnať pojmy organizácia a komunita
- na základe faktografických údajov zhodnotiť životnú úroveň obyvateľstva v Slovenskej republike a zostaviť jej jednotlivé úrovňové hranice

2. Právo a politológia

Je to tematický okruh, ktorý má v obsahu zakomponované základné poznatky o štáte, jeho fungovaní, subjektoch moci a ich delbe, ako aj formy účasti občana na správe štátu. Právna problematika poskytuje orientáciu v našom právnom systéme osobitne v odvetviach, ktorých poznatky pomôžu žiakom pri vytváraní si postojov a stanovísk na problémy každodenného života. Veľkú časť právnej problematiky tvoria základné ľudské práva a občianske slobody, Ústava SR ako najvyšší zákon štátu a zdroj celého práva

Základné pojmy:

- štát, znaky štátu, funkcie štátu, štátna moc, štátne symboly, sústava štátnych orgánov, delba moci, forma vlády, forma štátu, štátny režim, právo, normy, právny systém, orgány na ochranu právnej kultúry, odvetvia práva
- základy štátneho práva, rodinného práva, občianskeho práva, pracovného práva, správneho práva, trestného práva, legislatívny proces, aplikácia práva, náprava práva, sloboda, demokracia, voľby, volebné systémy, volebné právo, suverenita, pluralizmus, právny štát, politický systém, ľudské práva a slobody, základné dokumenty k ochrane ľudských práv a slobôd, politológia, subjekty politického systému, politické strany, hnutia, nátlakové skupiny, združenia, organizácie, liberalizmus, konzervativizmus, parlamentarizmus, tolerancia, ochrana spotrebiteľa.

Ľudské práva a základné slobody

Žiak vie:

- rozlíšiť pojmy ľudské práva a občianske práva, pracovať s Ústavou SR a v nej rozlišovať členenie ľudských práv
- určiť tri generácie ľudských práv a vedieť zdôvodniť zaradenie jednotlivých ľudských práv do generácií
- poznať svoje práva z dokumentu Dohovor o právach dieťaťa
- pracovať s dokumentmi Všeobecná deklarácia ľudských práv a Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, porovnať formu zakotvenia práv
- prezentovať vlastný názor na riešenie rôznych prípadov porušovania ľudských práv
- uviesť, ktoré orgány OSN, Rady Európy a Európskej únie sa zaoberajú ochranou ľudských práv

Právny systém a zákonnosť

Žiak vie:

- vysvetliť pojmy hodnota, norma, právna norma, právny systém, právna sila
- pracovať s dokumentmi právnej povahy a rozlíšiť medzi nimi právne normy rôznej právnej sily
- vysvetliť rozdiel medzi vnútroštátnym a medzinárodným právom
- porovnať jednotlivé etapy legislatívneho procesu
- uviesť, ako sa jednotlivec môže podieľať na tvorbe práva
- uviesť, aké sú garancie ochrany práva
- na príkladoch zo života uviesť mieru právomocí polície, advokácie, notárov, súdov
- popísať štruktúru súdov
- na základe kompetencií Ústavného súdu určiť postavenie tohto orgánu v SR
- zdôvodniť potrebu práva v spoločnosti

Odvetvia slovenského právneho poriadku

Žiak vie:

- porovnať etapy ústavného vývoja u nás
- pracovať s Ústavou SR a poznať jej vnútorné členenie
- vybrať z II. hlavy Ústavy SR tie práva, ktoré sa ho bezprostredne dotýkajú a analyzovať ich
- zostaviť vlastnú listinu práv a slobôd
- rozlíšiť v 4 kompetenciách právomoci najvyšších štátnych orgánov
- vymedziť predmet občianskeho práva
- rozlíšiť pojmy právna spôsobilosť (subjektivita) a spôsobilosť na právne úkony;
- uviesť kedy vznikajú a ako zanikajú
- vysvetliť na konkrétnych príkladoch, ktoré osobné práva občanov chráni občianske právo
- uviesť základné druhy sankcií v občianskom práve
- vysvetliť na konkrétnych príkladoch, kedy ide o subjektívnu zodpovednosť a kedy ide o objektívnu zodpovednosť
- uviesť príklady, akým spôsobom možno nadobudnúť vlastníctvo
- uviesť spôsoby dedenia v občianskom práve a podmienky vydedenia
- analýzou rôznych zmlúv rozlíšiť kúpnu zmluvu, záložnú zmluvu, zmluvu o dielo, nájomnú zmluvu a poisťovňu a uviesť, aké konkrétne záväzky z nich vyplývajú
- zostaviť jednoduchú zmluvu
- vymedziť predmet rodinného práva
- vysvetliť, v čom spočíva právny význam manželstva a rodiny
- vymenovať 4 zásady rodinného práva
- rozlíšiť dve formy uzavretia manželstva
- analyzovať žiadosť o uzavretie manželstva a z nej uviesť podmienky pre vznik manželstva
- objasniť svoje individuálne práva a z nich odvodiť práva a povinnosti rodičov voči deťom a naopak
- porovnať formy náhradnej rodinnej výchovy
- na konkrétnych príkladoch posúdiť, či je možné uzavrieť manželstvo alebo nie, prípadne za akých podmienok
- na konkrétnych príkladoch posúdiť, aké práva a povinnosti dieťaťa resp. rodičov boli porušené
- vymedziť, čo je predmetom pracovného práva
- uviesť, ktorými spôsobmi vzniká pracovný pomer
- pomocou príkladov z praxe rozlíšiť jednotlivé druhy pracovných pomerov

- analyzovať pracovnú zmluvu a z nej uviesť, aké náležitosti musí obsahovať
- na konkrétnych prípadoch posúdiť, či nedošlo k porušeniu práv a povinností zamestnancov a zamestnávateľov
- na príkladoch vysvetliť, prečo došlo k rozviazaniu pracovného pomeru
- vymenovať spôsoby rozviazania pracovného pomeru
- zdôvodniť, prečo štát stanovuje dĺžku pracovného času, dovolenku, pracovné podmienky mladistvých a žien
- vymedziť predmet trestného práva
- definovať, čo naše trestné právo považuje za trestné (trestný čin, pokus o trestný čin, spolupáchateľstvo, príprava trestného činu)
- uviesť a porovnať príklady trestných činov a priestupkov
- zdôvodniť, prečo je potrebné rozlišovať medzi účastníkmi trestného činu
- vysvetliť, od kedy nadobúda občan trestnú zodpovednosť
- uviesť druhy trestov
- vymedziť predmet správneho práva
- vysvetliť, čo je správny delikt a ktorý orgán verejnej správy ukladá sankcie
- uviesť sankcie, ktoré sa uplatňujú pri postihovaní priestupkov
- rozlišovať medzi orgánmi miestnej samosprávy

Ochrana spotrebiteľa

Žiak vie:

- objasniť potrebu ochrany spotrebiteľa
- ako sa uplatňujú práva a povinnosti spotrebiteľa a predávajúceho
- popísať postup a podmienky reklamácie tovaru
- na ktoré štátne orgány a inštitúcie má spotrebiteľ právo obrátiť sa o pomoc

Právny štát - základ občianskej demokracie

Žiak vie:

- z genézy vývoja ľudstva vysvetliť príčiny vzniku štátu
- uviesť a vysvetliť znaky štátu
- opísať štátne symboly SR
- zdôvodniť potrebu delby štátnej moci v demokratických štátoch
- analyzovať rozdiely medzi horizontálnym a vertikálnym členením štátnej moci
- príkladmi uviesť a analyzovať parlamentnú, kabinetnú a prezidentskú formu vlády
- vysvetliť základné rozdiely medzi unitárnym štátom, federáciou a konfederáciou
- porovnať monarchiu a republiku
- porovnať rôzne formy štátneho režimu
- charakterizovať právny štát a vysvetliť jeho znaky

Demokracia a princíp jej uplatnenia v právnom štáte

Žiak vie:

- definovať pojem demokracia
- vysvetliť základné princípy demokracie a ich vývoj
- poznať podstatu priamej demokracie
- porovnať dve formy priamej demokracie referendum a plebiscit
- zhodnotiť výhody a nevýhody priamej a nepriamej (zastupiteľskej) demokracie
- vysvetliť princípy volebného práva SR (všeobecnosť, rovnosť, priamosť, tajné hlasovanie)

- porovnať volebné systémy
- zhodnotiť výhody a nevýhody volebných systémov
- objasniť funkciu volieb v demokratických štátoch
- pochopiť rozdiely medzi parlamentnými, prezidentskými, komunálnymi voľbami a voľbami do vyšších územných celkov

Politický systém a politický pluralizmus

Žiak vie:

- vysvetliť pojem politický systém
- vymenovať zložky politického systému a ich zámer
- pomenovať konkrétne ekonomické a neekonomické nátlakové skupiny
- vysvetliť na konkrétnych príkladoch, aké prostriedky používajú nátlakové skupiny na presadeniesvojich požiadaviek
- zdôvodniť, prečo sú politické strany a hnutia najdôležitejšie subjekty politického systému
- rozlíšiť politické strany podľa politickej orientácie

Národ a menšiny v politike

Žiak vie:

- aké je národnostné zloženie SR
- zdôvodniť potrebu ochrany národnostných, etnických, jazykových, náboženských menšín

3. Ekonómia a ekonomika

Je to tematický okruh, ktorého obsahom sú poznatky o základných ekonomických kategóriách a ekonomických procesoch, subjektoch trhu a ich postavení na trhu, konkurencii a úlohe podnikov v ekonomickej súťaži, úlohe a funkcii peňazí a bankových inštitúcií, úlohe štátu vo fungovaní ekonomického systému v spoločnosti, ale tiež poznatky o medzinárodných ekonomických vzťahoch a formách ich spolupráce.

Základné pojmy:

- potreby, statky, výroba, výrobné faktory - práca, prírodné zdroje, kapitál, výrobok, služby, tovar, spotreba, výmena, reprodukcia, dôchodky, národný dôchodok, mzda, renta, zisk, úrok, ekonómia, ekonomika, základné ekonomické otázky, teórie, trh, typy trhov, typy ekonomík, konkurencia, trhový mechanizmus, dopyt, ponuka, cena, nezamestnanosť, podnik, formy podnikania, úver, investície, ekonomická samostatnosť, právna subjektivita, peniaze, peňažné ústavy, úrok, inflácia, produkt, bilancia, hospodárska politika štátu - fiškálna, monetárna, integrácia, Európska únia

Vzťah ekonómie a ekonomiky

Žiak vie:

- porovnať potreby a statky a uviesť na ne príklady
- vymedziť vstupy a výstupy výroby
- porovnať pojmy ekonómia a ekonomika
- na príkladoch vysvetliť, ktoré problémy rieši mikroekonómia a ktoré makroekonómia
- určiť rozdiel medzi pozitívnou a normatívnou ekonómiou a uviesť príklady
- stručne charakterizovať vývoj ekonomického myslenia
- charakterizovať dôchodky výrobných faktorov: mzda, renta, úrok, zisk
- vysvetliť pojem kapitál a jeho význam z hľadiska rozvoja spoločnosti

- vysvetliť príčiny a formy nezamestnanosti
- analyzovať štatistické údaje a charakterizovať vývoj nezamestnanosti v SR
- porovnať, ako sa riešia tri základné ekonomické otázky v rôznych typoch ekonomík
- na príklade SR charakterizovať prechod z centrálne riadenej ekonomiky na zmiešanú (sociálno-trhovú)

Trh a trhovú mechanizmus

Žiak vie:

- na príkladoch rozlíšiť jednotlivé typy trhov a stručne ich charakterizovať
- popísať správanie sa jednotlivých subjektov na trhu
- objasniť princípy fungovania trhu na príkladoch vzťahu medzi dopytom, ponukou a cenou
- vysvetliť úlohu konkurencie v trhovej ekonomike
- charakterizovať domácnosť ako subjekt trhu a na základe štatistických údajov posúdiť jej životnú úroveň
- analyzovať príčiny zlyhávania trhového mechanizmu a zdôvodniť potrebu zásahov štátu do ekonomiky

Podnik a formy podnikania

Žiak vie:

- vysvetliť, čo je podnik a podnikanie a čo je jeho zmyslom
- uviesť základné právne normy pre oblasť podnikania v SR
- rozlíšiť pojmy fyzická osoba, právnická osoba, právna subjektivita, ekonomická samostatnosť, obchodný register
- charakterizovať živnosti a obchodné spoločnosti a vzájomne ich porovnať
- na príkladoch uviesť, ako štát podporuje rozvoj podnikania v SR
- na konkrétnych príkladoch uviesť formy privatizácie a reštitúcie v SR

Peniaze a bankový systém v zmiešanej ekonomike

Žiak vie:

- vysvetliť formy a funkcie peňazí v modernej zmiešanej ekonomike
- na konkrétnych príkladoch určiť rôzne možnosti použitia peňazí a posúdiť ich výhody a nevýhody
- vysvetliť príčiny vzniku inflácie
- na príkladoch určiť, aké dôsledky majú jednotlivé formy inflácie na vývoj ekonomiky
- vysvetliť rozdiel medzi valutou, devízou, šekom
- charakterizovať vzťah subjektov dlžník – veriteľ a vysvetliť pojmy úver, úrok
- určiť pozíciu centrálnej banky v bankovej sústave a jej hlavné úlohy
- vysvetliť, aké bankové operácie vykonávajú obchodné banky a poisťovne
- na príkladoch vysvetliť, ako možno využívať nástroje monetárnej politiky
- zostaviť základnú tabuľku príjmov a výdavkov štátneho rozpočtu

Národné a svetové hospodárstvo

Žiak vie:

- uviesť najdôležitejšie ciele hospodárskej politiky štátu
- vymenovať základné ukazovatele, ktorými sa meria výkonnosť ekonomiky
- uviesť, ktoré ukazovatele najlepšie charakterizujú rozdiely medzi vyspelými a rozvojovými krajinami

- vysvetliť úlohy a ciele Európskej únie
- charakterizovať podstatu a formy ekonomickej integrácie
- na príkladoch uviesť výhody a nevýhody vstupu SR do EÚ

4. Filozofia

Tento tematický okruh tvorí prehľad dejín filozofie. Poskytuje žiakom základné poznatky o povahe filozofického poznania, o vplyve filozofického poznania jednotlivých filozofov na myslenie a konanie človeka, zasväčuje žiakov do určitého štýlu filozofického myslenia a uvažovania a slúži im na orientáciu v základných problémoch filozofie - filozofii bytia, poznania a človeka. Poznatky z dejín ľudského myslenia umožňujú žiakom porovnávať, analyzovať a systematizovať javy, ktoré sa odohrali a odohrávajú, ako aj predvídať ich vývoj.

Základné pojmy:

- arché, logos, hmota, idea, kauzalita, pravda, subjekt, objekt, pohyb, priestor, atomizmus, tomizmus, teocentrizmus, humanizmus, empirizmus, racionalizmus, osvietenstvo, panteizmus, dialektika, metafyzika, monizmus, dualizmus, pluralizmus, základné filozofické smery, pozitivizmus, existencia

Žiak vie:

- vysvetliť predmet filozofie v jednotlivých obdobiach dejín filozofie (antická filozofia, stredoveká filozofia, renesančná filozofia, novoveká filozofia, filozofia 19. storočia, filozofia 20. storočia)
- používať základné filozofické pojmy: bytie, logos, subjekt, objekt, podstata, idea, hmota
- vybrať z prameňov texty obsahujúce problematiku bytia a poznania a zaujať k nim stanovisko
- vysvetliť rozdiel medzi monizmom, dualizmom a pluralizmom a uviesť príklady
- porovnať základné filozofické prístupy v otázke vzťahu k Bohu: teizmus, deizmus, panteizmus, ateizmus
- vysvetliť predpoklady vzniku filozofie v Grécku
- vysvetliť, prečo sa menil predmet filozofie v Grécku
- porovnať názory predstaviteľov ranej gréckej filozofie na chápanie pralátky a pohybu
- zhodnotiť aktuálnosť Sokratovej filozofie v súčasnosti
- analýzou výrokov Sokrata vysvetliť podstatu jeho filozofie
- vysvetliť podstatu Platónovej filozofie
- porovnať rozdielnosť prístupov Platóna a Aristotela v metafyzike
- vysvetliť podstatu Aristotelovej filozofie
- pomocou poznatkov z dejepisu vysvetliť spoločensko-politické predpoklady vzniku stredovekej filozofie
- vymedziť základné problémy učenia A. Augustína
- analyzovať učenie T. Akvinského
- zdôvodniť nástup humanizmu a renesancie, nový pohľad na svet a človeka
- vysvetliť pojmy renesancia a humanizmus
- charakterizovať panteizmus G. Bruna
- vysvetliť, čo je zdrojom poznania v racionalizme a v empirizme v novovekej filozofii
- zdôvodniť, prečo sa kľúčovou disciplínou novovekej filozofie stáva teória poznania
- aplikovať indukciu a dedukciu ako 2 rôzne metódy poznávania

- na Descartovom výroku „Myslím, teda som“ vysvetliť jeho dualizmus
- charakterizovať učenie F. Bacona a jeho náuku o idoloch
- porovnať učenie F. Bacona a R. Descarta a zhodnotiť ich prínos pre ďalší filozofický vývoj
- objasniť prínos J. Locka do teórie poznania a teórie štátu
- zdôvodniť, prečo filozofia B. Spinozu je panteistická a monistická
- vysvetliť, ako chápal G. W. Leibniz monády a problematiku pluralizmu
- uviesť hlavné znaky osvietenstva
- vysvetliť prínos F. M. A. Voltaira pre filozofiu a spoločenskú prax
- rozobrať a zdôvodniť odporúčania F. M. A. Voltaira na riešenie situácie vo Francúzsku v diele Filozofické listy
- vysvetliť podstatu učenia Ch. L. Montesquieua
- porovnať teóriu delby moci J. Locka a Ch. L. Montesquieua
- porovnať názory J. J. Rousseaua a jeho súčasníkov
- rozobrať hlavné myšlienky diela Spoločenská zmluva
- charakterizovať prínos encyklopedistov
- objasniť podmienky vzniku a prínos nemeckého klasického idealizmu
- vymedziť podstatné problémy Kantovej filozofie
- vysvetliť, ako I. Kant riešil otázku poznania v diele Kritika čistého rozumu
- objasniť pojem kategorického imperatívu
- pochopiť podstatu Heglovej filozofie
- vysvetliť Heglovo nazeranie na svet a porovnať ho s učením Platóna
- zistiť, ktoré myšlienky nemeckých filozofov inšpirovali Štúrovcov
- charakterizovať antropologické a scientistické prúdy poklasickej filozofie 19. storočia
- zdôvodniť opodstatnenosť pluralizmu v poklasickej filozofii
- vysvetliť podstatu pozitivismu – A. Comte
- vysvetliť podstatu filozofie existencie - S. Kierkegaard
- posúdiť podmienky ovplyvňujúce predmet filozofických smerov 20. storočia
- stručne charakterizovať existencializmus – J. P. Sartre
- vysvetliť miesto a poslanie filozofie v súčasnej kultúre a uviesť príklady z dejín filozofie na prepojenie svetovej filozofie so slovenskou vedou a filozofiou
- uviesť príklady na aplikáciu niektorých filozofických teórií v súčasnej praxi
- posúdiť, ktoré filozofie mali najväčší vplyv na rozvoj filozofického myslenia

Rozdelenie hodín a rozvrhnutie vzdelávacieho obsahu v ročníku obsahuje tematicko-výchovno-vzdelávací plán prerokovaný na predmetovej komisii.